

DETG DENTER NUS

MAGAZIN UFFICIAL DALLA VISCHNAUNCA DA DISENTIS/MUSTÉR

Manteniment e diever dallas ovras da meglieraziun e d'uaul	4-6
Preventiv dalla vischnaunca per 2023	7
Project per far il vitg pli attractivs	8-10
Nossas uniuns: Uniun da tscheiver Mustér	13
Avon onns	15

Simposi davart la perscrutaziun d'energia 2023

Suenter ch'ei ha giu liug ella claustra a Mustér la sesiun da stad il zercladur 2022, stattan gia ils otgavels discuors davart l'energia avon porta. Quels han liug dils **25 entochen ils 27 da schaner 2023**, medemamein en claustra sco era online.

Ils discuors en connex cun l'energia han liug annualmein ed ein ina caschun per in brat internaziunal, interdisciplinar denter scienziats d'energia e prestan aschia ina custeivla contribuziun per la midada energetica. La conferenza secumpona da differentas parts tematicas. Ei ha liug referats davart la scienza, scienza da perscrutaziun e referats cuorts. Biaras informaziuns a scret completeschan la purschida.

Annunzia, organisaziun e contact:

La conferenza vegn purschida per gronda part per tudestg. Singuls referats ein en auters lungatgs. L'annunzia ei da far per mail tier ivo.schillig@alpenforce.ch

Liug dalla dieta:

Claustra Mustér, Via Claustra 1, 7180 Mustér. La conferenza vegn era emessa online. Reservaziuns per hotels sco era ulteriuras informaziuns anfleis vus sin la pagina d'internet:

www.alpenforce.com/kontakt

Energieforschungsgespräche Disentis 2023 | AlpEnForCe
www.alpenforce.com/events/energieforschungsgespraech-disentis-2023

Temps d'avertura dall'administraziun communal

Valeivel per tuts uffecis en casa communal

Spurtegl

Gliendisdis	08.30 – 11.30	15.00 – 18.30
Mardis-gievgia	serrau	15.00 – 17.30
Venderdis	07.30 – 14.00	serrau

Telefon

Gliendisdis-gievgia	08.00 – 12.00	13.30 – 17.00
Venderdis	07.30 – 14.00	serrau

Igl access en casa communal e l'investa els documents exponi publicamein ein pusseivels durant las uras d'avertura dil spurtegl.

Ulteriur sclariment durant las uras da telefon
081 920 36 36.

Kurz und bündig – Detg denter nus

Die Pandemie scheint vorbei zu sein. Der Alltag hat uns eingeholt und mit ihm kommen auch wieder regelmäßige Veranstaltungen zum Zuge. So haben die Behörden anfangs November über das Projekt zur Attraktivitätssteigerung des Dorfzentrums informiert. In dieser vierten und letzten Ausgabe dieses Jahres kommt der Gemeindepräsident René Epp auf das Projekt zurück. In den nächsten Monaten werden die Details dazu ausgearbeitet. Im Zusammenhang mit der Gesamtmelioration hat der Gemeindevorstand ein neues Gesetz für die Benutzung der Forst- und Meliorationsstrassen erarbeitet. Die Gründe und einige Details dazu finden sie ebenfalls in dieser Ausgabe, wie auch die wichtigsten Eckdaten zum Voranschlag der Gemeinde für das Jahr 2023. Dieser wurde Mitte November vom Gemeinderat genehmigt. Wie viele andere Dörfer kämpft auch Disentis mit einem schleichenden «Lädelisterbe». Die Gemeinde hat sich dieser Herausforderung angenommen. Edgar Durschei, Präsident des Gewerbevereins Disentis, nimmt zur Problematik Stellung. Unter der Rubrik «Nies personal» stellt sich unsere Primarlehrerin Dina Pally vor und in unserer Serie über die Vereine gibt es Geschichtliches und Neues über den Fastnachtsverein (Uniu da tscheiver Mustér) zu lesen.

Foto pagina 1: Fiasta pil president dil Cussegl naziunal, Martin Candinas, a Mustér ils 30 da november 2022.

Impressum

Editur

Vischnaunca Disentis/Mustér
Via Cons 2, Caum postal 57
7180 Disentis/Mustér
detgdenternus@disentis.ch

Redacziun

René Epp, Hans Huonder, Carmen Wetzel

Fotografias

Hans Huonder, vischnaunca da Mustér, mess a disposiziun.

Ediziun

1100 exemplars
Cumpara mintga quartal

Layout e grafica

luna:mediadesign GmbH,
Via Principala 36, 7166 Trun

Stampat

Stamparia La Tuatschina,
Via Alpsu 62, 7188 Sedrun

Il vitg duei daventar pli attractivs

Ina dallas pli impurtontas finamiras che la supra-stonza communal ha definiu per sia perioda d'uffeci 2021–2024 ei d'augmentar l'attractivitat da nies vitg da Mustér. Nus lein augmentar ils proxims onns pass per pass la qualitat da habitar en nies vitg. Scaffir novas plazzas da lavur en nossa regiun ei in'enorma sfida, tener quellas che nus havein sto haver absoluta prioritad. Perquei eisi tonpli impurtont da seposiziunar il futur sco liug da habitar attractiv. Las cundiziuns da basa per trer neutier novas famiglias ston constar.

Leutier s'auda ina buna politica da famiglia cun migliurar la cumpatibilitad denter professiun e famiglia. Ina bun'infrastructura e buna purschida per in'assistenza complementara per famiglias fa ina vischnaunca e regiun pli attractiva. Ina bun'integraziun da novas famiglias ed affons che san buca nies lungatg romontsch vegn pli e pli impurtonta. Attractiva infrastructura, seigi quei d'indoor ni outdoor per famiglias, affons e giuvenils ei medemamein fetg impurtont. Migliurar colligiazions dil traffic public enteifer nossa vischnaunca ellas differentas fracziuns ei ina cundiziun per restar attractivs. Infrastructura da habitar ch'ei pagabla per novas famiglias ei essenzial. Ei sto exnum reussir che dapli indigens e hosps cumpran tier nies commerci indigen. Senza pussevladads da comprar ei nies vitg numnadamein senza veta – in sulet transit. Quei lein nus buca! Ina grond'activitad dallas uniuns el vitg ei per famiglia ed affons, per la cuminonza medemamein relevonta. Dapli occurrenz, arranschaments, fieras e leutier pussevladads da sentupada ei in'ulteriura part dil puzzle. Suentar che tuttas cundiziuns da basa ein aschi interessantas, innovativas ed attractivas per famiglias savein nus activamein far reclama cun quellas, cunzun en connex culla publicaziun dallas plazzas da lavur. Quei sin plattafuormas medialas modernas ed a moda innovativa. Nossa giuventetgna e las famiglias giuvnas sesanflan pil pli numnadamein sin canals digitals. Tut quei culla finamira da trer neutier novas famiglias cun affons per nossas scol, gliez munglass haver prioritad. Plinavon crear bunas, novas ed innovativas cundiziuns per saver occupar nossas plazzas d'emprendissadi il futur e per carmalar neutier novs students che sescoleschan al gimnasi claustral. La purschida e la qualitat da formaziun ei numnadamein in ulteriur punct central per in attractiv vitg.

Tut sto ir in en l'auter. Mintga part dil puzzle sto ir a prau strategicamein cun l'otra part dil puzzle. Quei drova denton enorma perseveronza, curascha

*René Epp,
president
communal*

e cunzun era promptadad dad ira novas vias, ins astga en negin cass schar la finamira ord egl. Per haver success eisi indispensabel da perseguitar consequentamein la finamira cun ideas innovativas e nunconvenzionalas per la fin finala esser in liug da habitar attractiv. Quei cuosta – senza dubi. Investar prudent ei perquei impurtont. Mo quel ch'investescha «el futur» vegn in pass vinavon. Tgi che mo spargna vegn baul ni tard sut las rodas – gliez ei cert. Per contonscher la finamira da vegnir in'attractiva vischnaunca da habitar munglassen tuts trer vid il medem sughet, autrisa ei la finamira periclitada.

Haver «veta» en in vitg ei pil spért da cuminonza igl A ed igl O. La populaziun indigena, mo era nos proprietaris da secundas habitaziuns ed ils hosps duein sesentir bein tier nus, duein haver plascher da s'entupar amiez nies vitg, duein comprar tier nies commerci indigen.

Persuentar sto la qualitat da sentupada el center dil vitg exnum vegnir migliurada. Quei ei ina gronda sfida. Perquei ei vegniu analisau il potenzial ed elaborau el decuors dil davos onn in concept cun propostas concretas. Davart quellas vi jeu cuortamein informar en questa ediziun. Las mesiras d'augmentar l'attractivitat amiez nies vitg ein sulet ina part digl entir puzzle, mo in'impurtonta part. Engraziel fetg per Vies sustegn.

René Epp, president communal

Lescha pil manteniment e diever dallas ovras da meglieraziun e d'uaul

A caschun dalla votaziun all'urna dils 11 da mars 2012 ha il pievel decidiu cun gronda maioritad d'instradar la meglieraziun funsila per la vischnaunca da Mustér cun risguardar la situaziun da Segnas e Pardomat. Il project dalla meglieraziun funsila dalla vischnaunca sebase silla lescha federala d'agricultura. En quella vegn formulau las finamiras d'ina meglieraziun moderna e quei cun dar peisa allas spartas digl ambient, dalla protecziun, dalla natira e dall'economia publica generala.

Igl onn 2018 han ils responsabels entschiet cullas empremas construcziuns da vias denter auter la Via Quardras. Onn per onn surdat la meglieraziun funsila alla vischnaunca da Mustér vias ch'ei vegnidas collaudadas

dils responsabels. Cheutras crescha la reit da vias en vischnaunca e cun ella l'obligaziun da garantir in manteniment professional a liunga vosta denton era la finanziaziun da tal. Pils emprems onns vegn il manteniment dallas vias da meglieraziun collaudadas finanziaus culla summa previda e reservada el project da meglieraziun che munta 600'000 francs.

Il diever dallas vias d'uaul, vias da funs, vias d'alp, vias d'avertura e d'autras vias ei actualmein reglaus el reglament da traffic (813) dalla vischnaunca da Mustér. Entras l'activitad dalla meglieraziun funsila eis ei necessari da reveder resp. d'elaborar ina nova lescha per quei intent. Quei ei ina pretensiun davart

Lubientschas annualas

L'administraziun communal conceda sin damonda lubientschas annualas da carrar tenor la lescha pil manteniment e diever dallas ovras da meglieraziun e d'uaul (814) per suandont diever:

- per vehichels da proprietaris da schischom e beins immobiliars sco era affittaders, ils quals han possess en il sector menziunau, vegn concediu maximalmein duas lubientschas annualas.
- per beins agricols ch'ei registrai cun ina numera da menaschi egl agriPortal vegn concediu duas lubientschas per tuts secturs che vegnan cultivai entras quei menaschi.
- Per vehichels da persunas che segidan cun cultivaders da beins agricols registrai cun numera en connex cun la cultivaziun dil terren. Per menaschi vegn concediu maximalmein ina ulteriura lubientscha da gidonter.

Secturs da vias

Las vias d'uaul e da cultivaziun vegnan partidas en secturs. Ils secturs secloman sco suonda:

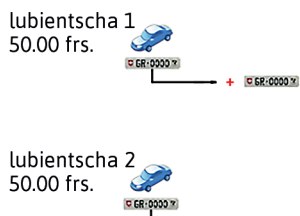
sector 1: Faltscharidas-Disla-Madernal; **sector 2:** Acletta-Clavaniev-Vitg; **sector 3:** Mumpé Tujetsch-Segnas-Cuoz; **sector 4:** Cavardiras; **sector 5:** Stagias; **sector 6:** Bostg; **sector 7:** Run; **sector 8:** Runfoppa.

Taxas administrativas

Per la lubientscha da carrar vegn incassau las suandontas taxas entochen 3,5 t:

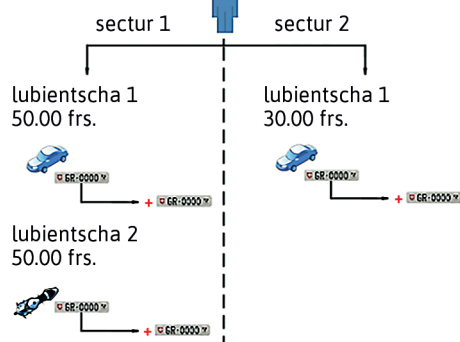
- Lubientscha annuala: 50.00 frs.
- Lubientscha annuala per mintga ulteriur sector: 30.00 frs.

Persuna privata 1 sector

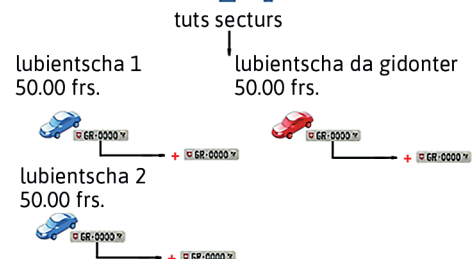
taxa annuala 100.00 frs.

Persuna privata 2 secturs

taxa annuala 130.00 frs.

Per beins agricols cun ina ulteriura lubientscha

taxa annuala 150.00 frs.

il cantun pil manteniment dallas ovras da megliaziun (lescha cantunala da megliaziun art. 34). Cunquei che vias d'uaul e vias da megliaziun secur-schan, havein nus risguardau igl entir intschesch dalla vischnaunca da Mustér pertuccont las lubientschas da carrar. Da principi ein quellas vias mo baghegiadas pil diever agricol e forestal. La vischnaunca sa conceder a possessurs e cultivaders da schischom lubientschas da carrar.

El rom dalla legislaziun federala ei il carrar sin vias d'uaul senza posseder ina lubientscha corrispundenta mo lubius per intents forestals sco era per ademplir incumbensas publicas. Las vischnauncas san ordinar ulteriuras excepziuns cun suttametter quellas all'obligaziun da retrer ina lubientscha da carrar. L'execuziun ei caussa dallas vischnauncas. Lubientschas da carrar per in e scadin valan buca sco lubientschas excepziunalas el senn giuridic ed ein cheutras buca conformas alla lescha. Igl ei medemamein previu da conceder lubientschas da carrar d'in di e dall'jamna. Il petent sto rispunder in questiunari.

Tgi che ademplescha ils criteris fixai obtegn in quen e cura che quel ei pagaus, vegn activau la lubientscha ell'applicaziun electronica.

La vischnaunca astga incassar per lubientschas da carrar ina taxa administrativa. Scumandau ei d'automatisar las lubientschas taluisa, che mintgin sa pagar sin ina moda ni l'otra e lu carrar sillas vias giavischadas, gliez fuss ina duana. Duanas astga mo la Confederaziun incassar.

Da niev vegn partiu las vias en otg secturs. Quei simplifichescha als pertuccai la procedura. Quellas lubientschas vegnan el futur concedidas silla numera digl auto sco era en fuorma digitala.

Per suandonts viadis sin las vias da cultivaziun ed uaul dalla vischnaunca exista in dretg da carrar: Tuts viadis da survetsch dalla polizia, dil survetsch forestal, per diever agricol (maschinas agricolas senz'autos cun numera verda), dalla survigilonza da catscha e pesca, dalla sanitad, dils pumpiers,

Lubientschas dil di e dall'jamna

- Access per intents defini sco visetas a pasturs, visetas da camonas, agid per la raccolta da fein, diever da tegias per intent da vacanzas etc.
- Per personas cun impediments corporals.
- Per la construcziun da baghetgs e stabiliments.
- Raccolta (p.ex. izuns, bulius, puaunas, garnedels).
- Viadis per intents specials art. 15 drova ina lubientscha dalla suprastonza communal.

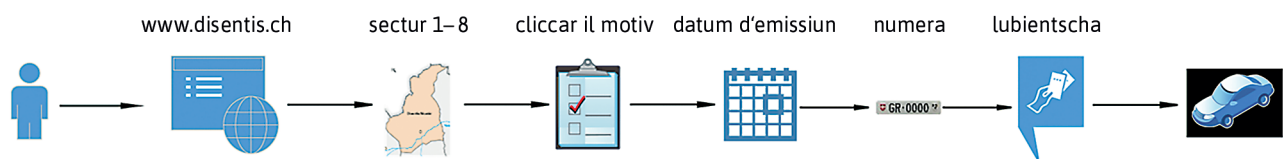
Secturs da vias

Las vias d'uaul e da cultivaziun vegnan partidas en secturs. Ils secturs secloman sco suonda: **sector 1:** Faltscharidas-Disla-Madernal; **sector 2:** Acletta-Clavaniev-Vitg; **sector 3:** Mumpé Tujetsch-Segnas-Cuoz; **sector 4:** Cavardiras; **sector 5:** Stagias; **sector 6:** Bostg; **sector 7:** Run; **sector 8:** Runfoppa.

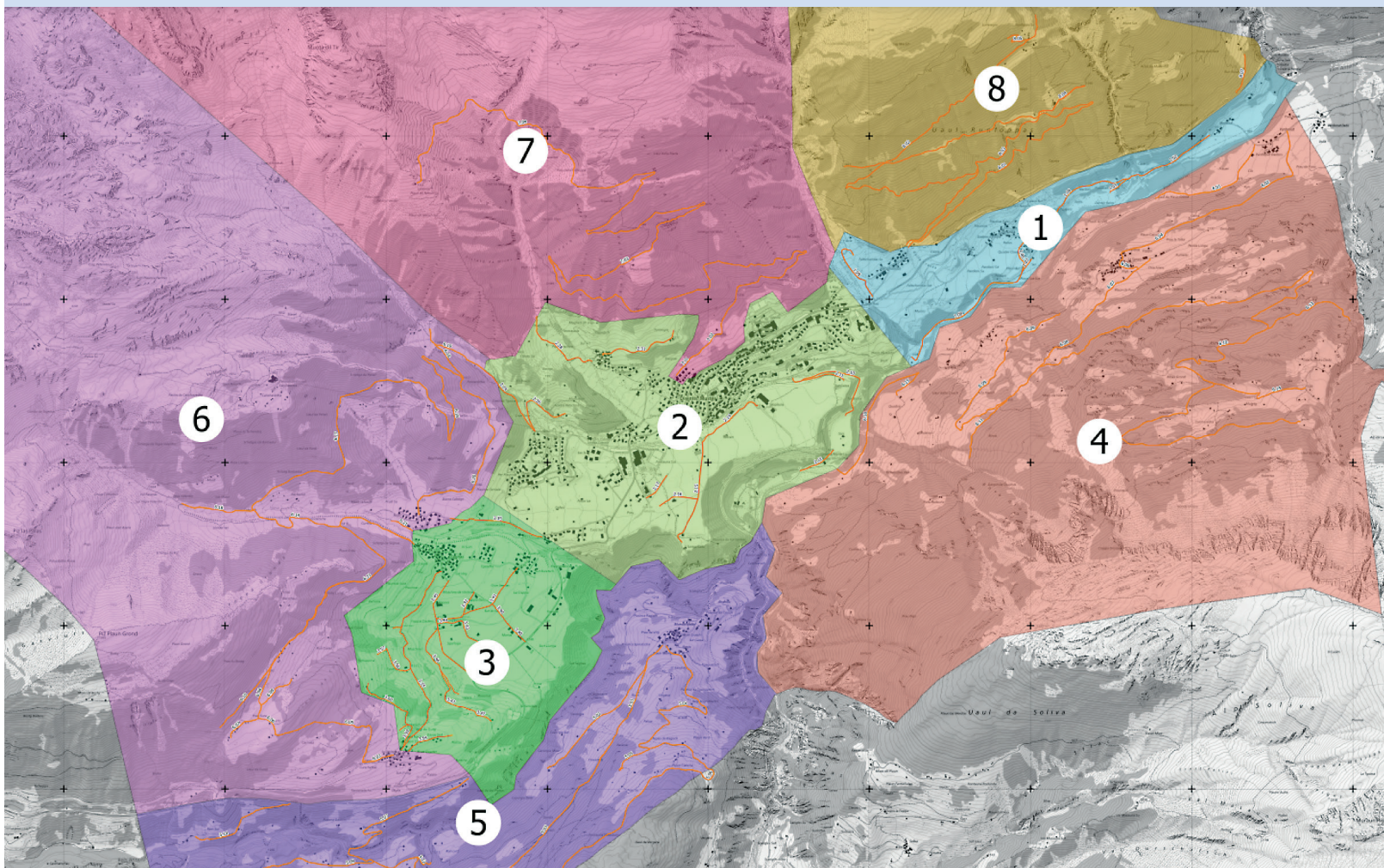
Taxas administrativas

Per la lubientscha da carrar vegn incassau las suandontas taxas entochen 3,5 t:

- Lubientscha jamnila: 20.00 frs.
- Lubientscha dil di: 10.00 frs.

Cun empustar ina lubientscha dil di ni dall'jamna entras l'applicaziun electronica duei mintga petent vegnir obligaus da confirmar certas reglas (senza cliccar sin ina u l'otra risposta sa buca vegnir retratg la lubientscha).

Ilis otg secturs.

dils guardians d'iel e da chemia, viadis per adem-
plir activitads ufficialas u legalas sco era viadis
en survetsch dalla vischnaunca, dil cantun e dalla
Confederaziun.

La lescha sco l'ordinaziun ei vegnida preparada
dallas suandontas personas:

President:

Clemens Berther, gerau dil departament d'agricultura

Commembers:

Armin Berther, president dalla meglieraziun Segnas

Valentin Bisquolm, president dalla meglieraziun

Pardomat

Martin Lutz, commember dalla cumissiun da
meglieraziun funsila

Renaldo Lutz, menader regional digl Uffeci d'uaul
e prighels dalla natira

Placi Manetsch, president dalla meglieraziun
Mumpé Medel

Ervin Maissen, menader infrastruttura

Ursina Murer-Fatzer, commembra cumissiun da
meglieraziun funsila

Simon Cathomen, bostger communal

Previu ei ch'il cussegl da vischnaunca tracti la
secunda lecziun dalla lescha pil manteniment
e diever dallas ovras da meglieraziun e d'uaul
ella seduta dils 9 da december 2022 e silsunter
decuora il referendum facultativ.

Sche tut va tenor il plan da termins entra la lescha
en vigor igl 1. da fevrer 2023.

Preventiv 2023

Il 18 da november 2022 ha il cussegl da vischnaunca approbau il preventiv 2023. Las pli impurtontas cefras da clav sepresentan sco suonda:

	2023	2022
Pei da taglia sin entradas e facultad	110%	110%
Pei da taglia sin schischom	1,7‰	1,7‰
Atgna finanziaziun	1'931'600	1'065'600
Gudogn	270'400	329'600
Sviulta	17'853'200	16'043'000

Bien resultat

Il bien preventiv vegn en emprema lingia effectuaus entras in augment singular dils recavs ord la vendita d'energia. Cun l'energia da concessiun e da participaziun dall'Ovra Rein Anteriu SA profitscha la vischnaunca actualmein dils aults prezis sin la fiera d'energia.

Investiziuns

Las pli grondas investiziuns igl onn 2023 ein previdas ell'engrondaziun ed innovaziun dil Center Fontauna ed en connex cuagl acquist da terren amiez nies vitg. Quell'investiziun ei deton dependenta dallas contractivas che occuoran actualmein culs possessurs.

Il preventiv d'investiziun cun investiziuns nettas el rom da 7'417'500.– frs. ei fetg concret ed aschia era realistic. Las investiziuns previdas igl onn 2023 ein tenor principis dil plan da finanzas supportablas.

Conclusiun

La situaziun finanziaria dalla vischnaunca da Mustér ei buna. Las entradas previdas supplementaras extraordinarias igl onn 2023 gidan da vinavon garantir finanzas saunas e da far las investiziuns necessarias per in svilup progressiv ed attractiv da nosa vischnaunca.

René Epp, president communal

Mesiras per spargnar energia ella vischnaunca da Mustér

La suprastonza communal vul optimar il consum d'energia e buca desister dall'infrastructura turistica relevanta.

Per prevegnir ad ina munconza d'energia ha la suprastonza communal da Mustér analisau da rudien co la vischnaunca sa contribuir senza ad in respargn d'energia. Da principi duei buca vegnir desistiu da purschidas turisticas relevantas, mobein vegnir optimau il consum d'energia leu nua ch'ei fa senn ed ei cunvegnent. Tier l'infrastructura turistica vegn cunzun manteniun durant igl unviern proxim il glatsch artificial el Center Fontauna sco era la loipa da cuorsa liunga a Fontanivas. Perencunter vegn la grossezia dil glatsch minimada aschi fetg sco pusseivel e la patinera vegn serrada sil pli tard la fin fevrer 2023. Duront dis da favugn ni calira vegn la patinera aviarta pli tard. Tier la produenziun da neiv tecnica vegn fatg neginas reservas da neiv pli e mo ennevau la runda principala a Fontanivas. Plinavon vegn l'illuminaziun da Nadal reducida sin in minimum e stizzada naven dallas 22.00. L'illuminaziun da Nadal

vegn ad arder mo entochen dumengia, ils 8 da schaner 2022. Era la fermezia dall'illuminaziun publica ei vegnida reducida aschi fetg sco igl ei aunc responsabel. Ulteriuramein ein previdas mesiras generalas pli pintgas en mintga sector dalla vischnaunca.

La vischnaunca da Mustér ei cunscenta da sia responsabladad ed ei lundervi dad era far las preparativas necessarias per in eventual seracass pli grond. Cun quei vul la suprastonza communal era sensibilisar ed animar mintga vischina e mintga vischin da spargnar energia leu nua ch'igl ei pusseivel e fa senn, p.ex. tschentargiu la notg apparats electronics, reducir tscheu ni leu empau la glisch ni da far la duscha enstagl da far in bogn. Mintgin sa optimar mo in tec il consum d'energia el senn che dagnot e dagnot fan puoz. La suprastonza communal ei perschadida da quei agir e gavischa in bi temps d'Advent.

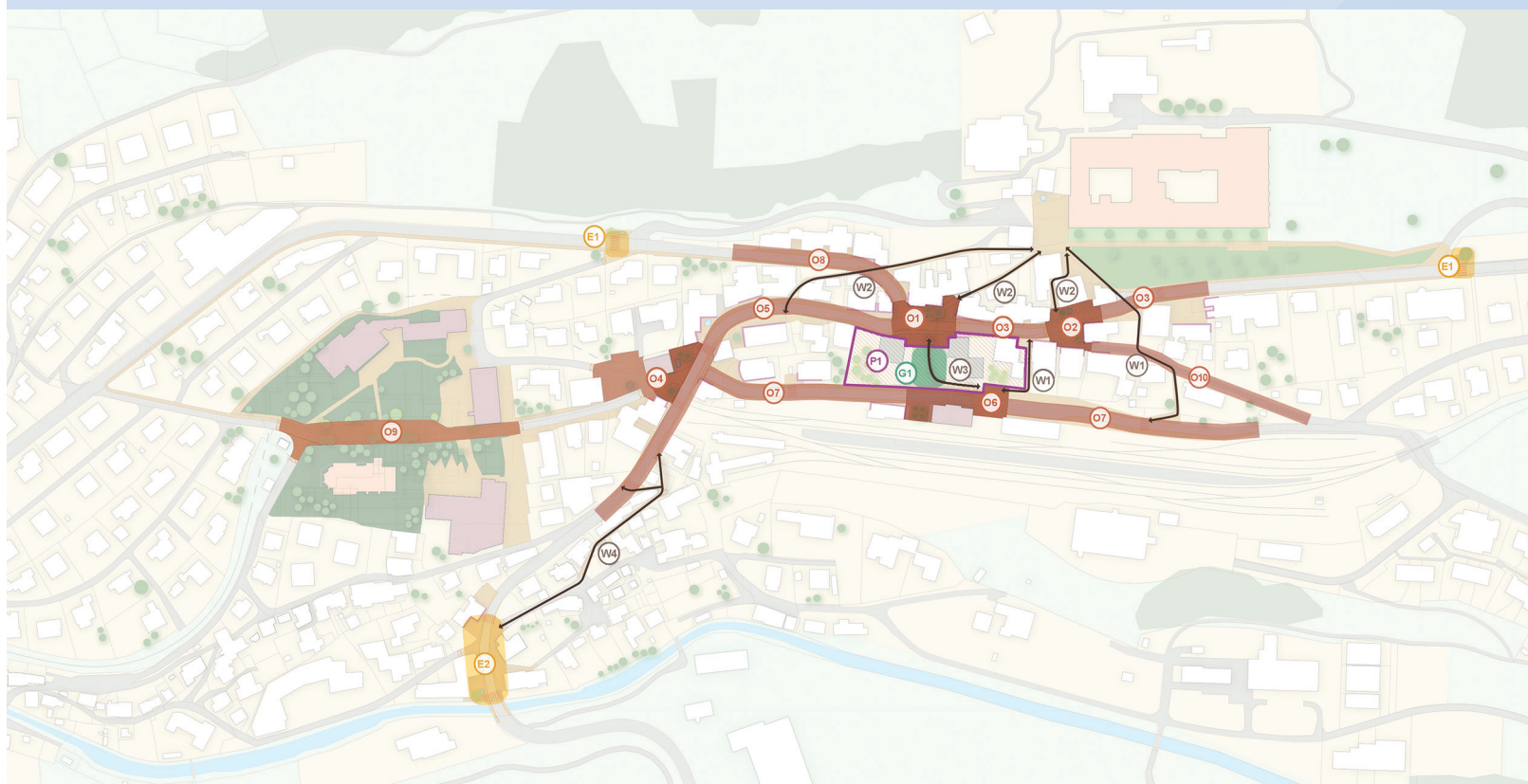
Suprastonza communal

Mesiras per augmentar l'attractivad dil center dil vitg

Cul concept ch'ei vegnius elaboraus ensemen culla firma specialisada Metron AG han ins persequitau suandontas finamiras:

- > Alzar l'attractivad da viver
- > Alzar il sentiment da segirtad
- > Quietar il traffic
- > Scaffir mesiras concepziunalas per ch'ils automobilists seigien cunscients dil spazi public
- > Attractiva via pils pedunz (promenada)
- > Scaffir in plaz dil vitg
- > Crear spazi d'identitad
- > Liug d'occurrências per augmentar la veta dil vitg
- > Scaffir loghens da s'entupada e da cumpignia
- > Rinforzar la gastronomia ed il commerçi
- > Migliurar la qualidad da habitar

Il concept consista da 18 mesiras. Ellas ein categorisadas a vosta cuorta, media e liunga. Il plan da mesiras enteifer il spazi da Nossa Scola Populara entochen tier la claustra se presenta sco suonda:

Nus havein previu da persequitar, planisar e concretisar ils proxims onns suandontas tschun mesiras:

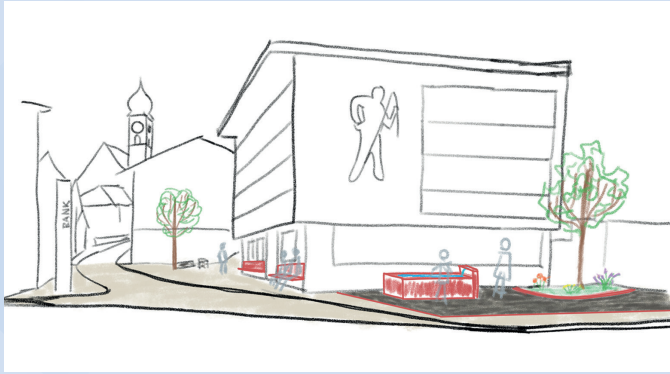
- > «Cons»
- > «Nani Bazar»
- > «Casa communal»
- > «Vitg»
- > «Casa communal»

Duas da quellas tschun mesiras lein nus persequitar igl onn 2023 pli detagliadamein culla finamira da realisar quellas ton pli spert. Cheu ils pli impurtants fatgs tier quellas duas mesiras.

Mesira «Casa communal»

Il spazi entuorn casa communal duei vegnir pli attractiv. Nus lein augmentar la qualidad da s'entupada e s'inscuntrar cun crear in bi plaz el contuorn dalla casa communal. Aschia ei planisau in begl, bauns e plantas. Plinavon lein nus migliurar la situaziun dalla cruschada enviers la via dalla staziun cun stuschar la via cantunala per aschia migliurar la segirtad dils pedunzs e dils automobilists. El futur duess ei esser pusseivel da far leu pintgas occurrências, flandar e forsa schizun beiber in aperitiv sin quei plaz attractiv sper casa communal.

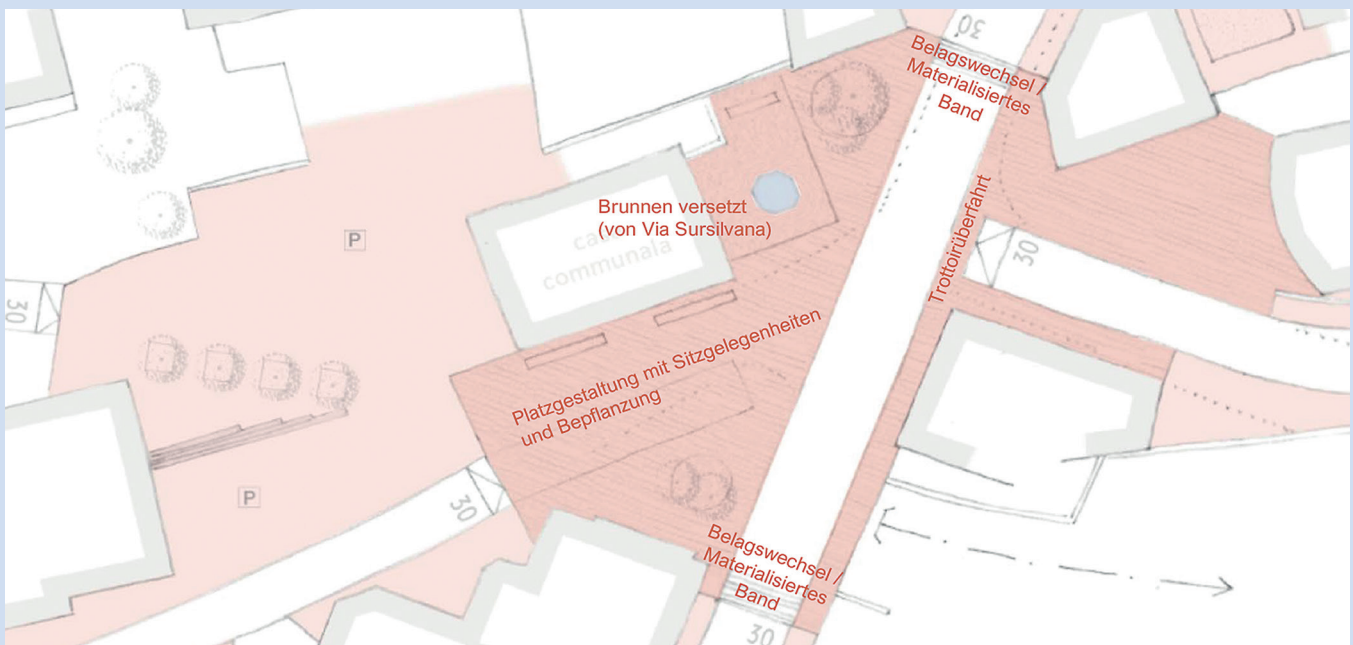
Riva, San Vitale >

Porta sura, Glion

Tier l'elaboraziun da quella mesira duei il commerci vischinont medemamein vegnir involvaus. Plinavon sto il concept da parcar illustrar exactamein nua ch'ils parcadis che duein far plaz a quei niev spazi

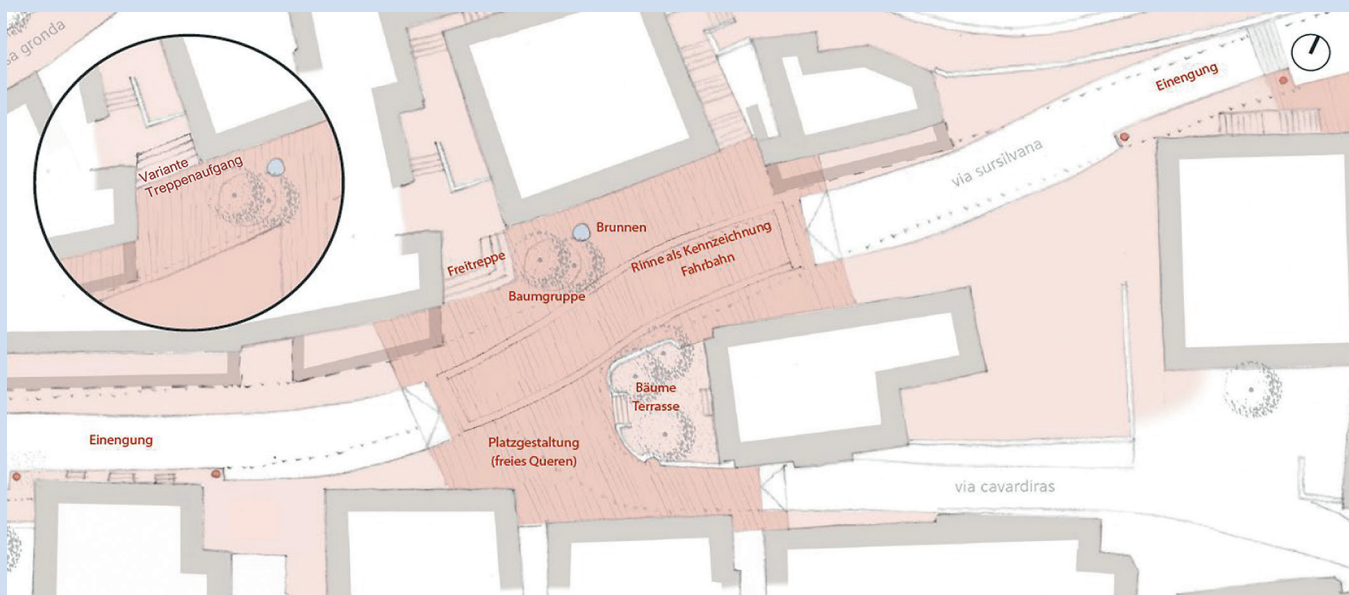
da s'entupada vegnan remplazzai. El rom da quella mesira duei era vegnir persequitau puseivladads per optimar il diever dalle localitads el plaunterren dalla casa communal.

Mesira «Nani Bazar»

Il baghetg dil «Nani Bazar» duei vegnir spazzaus per haver dapli spazi da scaffir in bi contuorn. Nus lein augmentar la qualidad e la segirtad el senn da saver traversar la via cantunala cun ina cuvrada speciala. Il medem mument duei era vegnir fatg attents ils automobilists sils pedunzs. Il traffic duei

entras quella mesira medemamein vegnir quietaus empau pli fetg. Cun plantas, in begl e bauns da seser eis ei previu da crear in bi spazi public amiez il vitg. La fontauna pader Placi à Spescha visavi il «Nani Bazar» duei vegnir spustada el conturn dalla casa communal.

Conclusiun

Sper quellas duas mesiras concretas che nus persequi-tein activamein igl onn 2023 essan nus vid contrahar culs possessurs digl areal Hess amiez il vitg. Cheu vesa la suprastonza il pli grond potenzial da svilup per far pli attractiv e dar veta al center dil vitg. Reussescha ei d'anflar ils proxims meins ina soluziun culs possessurs vegn la via politica instradada per aquistar il terren.

Survegnir access a quei grond e bi areal amiez il vitg cun ina surfatscha da rodund 3000 meters quadrat ei ina schanza unica per nosa vischnaunca.

Nezegein nus optimalmein il potenzial amiez il vitg sco ulteriura part dil puzzle per daventar in liug attractiv da habitar per famiglias ed affons.

«Mintgin sto far il pusseivel»

Bein enqual fatschenta e stizun pintga ha da sbatter. La concorrenza – surtut via online – ei gronda. Il president dall'Uniun da commerci e professiun Mustér, Edgar Durschei, vegn confruntaus savens culla situaziun problematica.

Edgar Durschei, sco president dall'uniun da commerci e professiun essas vus al puls dils commerciants. Tgei udis vus da quels pertuccont far fatschenta il temps che las empustaziuns online creschan?

La concorrenza crescha ad in crescher. Per las fatschentas ella periferia ha ei num da sespecialisar e dar peisa alla cussegliaziun dalla clientella. Culs prezis san ellas strusch concurrer, num ch'ei hagian era ina purschida d'online. Persuenter san ellas dar peisa alla qualitat e l'amicabladad. En quei grau san ellas sedifferenziar dil survetsch d'online.

Co ei la veta da fatschenta dil commerci da detagl semidada ils davos onns e cun tgei svilup eis ei da quintar igl avegnir?

Quella ei semidada fundamentalmein. Cullas pusseivladads che la clientella ha oz eis ei fetg grev d'argumentar l'impurtonza d'ina stizun el vitg. Quei svilup ei aunc buca a fin. Tgi che sa buca sedifferenziar essenzialmein dils auters vegn ad haver grev igl avegnir. Ina schanza futura ei per exempel da catter ina nischa.

La vischnaunca vul far il vitg pli attractiv, da quei duein era stizuns ed ustrias profitar. Co san las stizuns e las ustrias contribuir sezzas a dapli attractivitat?

En emprema lingia ston ellas esser innovativas. Ina schanza ei segiramein da sespecialisar sin in sectur ni l'auter e lu da porscher ina buna cussegliaziun. Pigl auter eis ei fetg grev da dir co il vitg duess sesviluppar, sch'ieu savess quei fuss jeu unics. Quei problem havein buca mo nus, mobein era biars auters loghens.

Tgei fa l'uniun da commerci e professiun sezza per far il vitg pli attractiv?

Nus empruein da contribuir leutier cun differentas

Edgar Durschei – dapi sis onns president dall'Uniun da commerci e professiun Mustér.

acziuns. D'ina vart ei quei nies magazin che fa attents silla gronda purschida en vischnaunca. Lu segidein nus d'embellir il vitg da Nadal ed organisar ina sera da vendita. Cun in transparent sur la via empruein nus da propagar nossa purschida. Leutier vegnan ils bons che promovon il consum e la cumpra en vischnaunca. Ei drova denton buca mo nies sforz, mobein quel da mintga singul.

L'uniun da commerci e professiun ei en stretg contact culla vischnaunca pertuccont la problematica che pertucca las fatschentas pintgas. Saveis relatar enqual detagl dalla lavur che vegn fatga il mument en ina gruppa da lavur?

Il pli impurtont da tut ei da procurar che nossa glied s'identifieschi cul vitg. Mintgin duei esser loschs da quei che nus purschin. Quei ei denton in liung process. Ei dess denton era la pusseivladad da porscher scolaзиuns per exempel co professionalisar differentes secturs da fatschenta. Ins sa buca esser expert sin tut, mo sa rimnar novas experientschas. En mintga cass fagein nus ponderaziuns en biaras direcziuns, igl ei buca mo las stizuns e fatschentas pintgas che han da sbatter. Era las grondas – per exempel uss en connex culs prezis d'energia ch'ei carschi fetg.

Julia Fry-Desax

Il 25 d'ost 2022 ha Julia Fry-Desax saviu festivar igl anniversari da 100 onns. La giubilara en aulta vegliadetgna ha saviu far quei el ravugl da sia famiglia en rama d'ina biala fiasta. Julia Fry-Desax viva dapi tschun onns en Puntreis e sia buna sanadad lubescha aunc adina ad ella da dar troccas ni jass entginas ga per jamna. La giubilara ha giu ina gronda famiglia a Segnas. Dils endisch affons vivan aunc otg. Nus gratulein cordialmein a Julia Fry-Desax e giavischein ad ella aunc entgins bials onns en Puntreis, leu nua ch'ella sesenta bein e vegn tgirada cun gronda premura.

Nies personal

Tschun damondas alla scolasta Dina Pally

Dina Pally, tgei fascinescha vus vid la lavur sco scolasta e daco essas Vus sedecidida gest per quella via professiunala?

Mei fascinescha la gronda variaziun ella lavur sco scolasta. Mintga affon ei individuals ed aschia ei era sia moda e maniera d'emprender individuala. Igl ei per mei fetg interessant d'accumpagnar mintga affon sin sia via. Sper mintga affon has ti da procurar per in bien clima eifer la classa, da comunicar culs geniturs, d'organisar e da planisar in'instrucziun varionta. Metter tut quei en in pachet ei ina sfida fetg interessanta e fascinonta.

Tgei ei tenor vies manegiar la premissa fundamentala per saver luvrar cun success cun affons dil scalem primar?

La pli impurtonta premissa ei da haver plascher da luvrar culs affons. Tia atgna motivaziun spieghleschas ti sils affons ed aschia han era els plascher d'emprender. Igl ei denton era impurtont da procurar per in bien clima. Sch'ei regia in bien clima ed ils affons sesentan bein, han els fidonza ed ein promts d'emprender. Personalmein eis ei il pli impurtont da haver ina gronda sensibilitad ed empatia pils affons. Igl ei in grond avantatg da sentir co mintga affon ei ed empren. Aschia sas ti manischar quell'entira barca cun success e gidar mintga affon sin sia via individuala.

La mischeida d'affons cun ragischs indigenas e d'ordeifer daventa adina pli gronda. Tgeininas ein las sfidas principalas el mintgadi sco scolasta en quei connex?

La pli gronda sfida eis ei, sch'igl affon capescha buca il lungatg. Per mei eis ei lu impurtont d'integrar el bein ella classa. Ton pli spert sto igl affon emprender il lungatg, era cheu ston ins sco emprem empruar da comunicar cugl affon a moda creativa. Igl ei impurtont d'emprender d'enconuscher igl affon, sia cultura e da haver capientscha per usits ni rituals che nus enconuschin buca. Pils affons dalla classa ei quei medemamein ina sfida. Denton sun jeu dil meini ch'ils affons sligian questa sfida sin ina moda bia pli semplia che nus carschi. Ils affons han grond interess da saver dapli digl affon, d'emprender d'enconuscher el e da saver danunder ch'el vegn. Aschia nescha ina relaziun ed ils affons s'integreschan pli spert ella classa.

Tgei preoccupa vus sco scolasta dalla quarta classa primara il pli fetg il mument?

Oravontut preoccupa mei la situaziun actuala sil mund. Ils affons vegnan confruntai cullas medias che portan buca adina bunas novitads. Sper corona fatschentan era pliras crisas sil mund ils affons. Quei ei per mei situaziuns, nua ch'ins sto prender temps pils affons e discusunar ensemen. Per quei eis ei per mei impurtont da

Dina Pally

Vegliadetgna: 24 onns

Stadi civil: ledia

*Professiun e funcziun actuala:
Tier la scola populara a Mustér
dapi la stad 2021.*

*Hobbis: passentar temps cun miu tgaun,
ir cun skis, viagiar, esser ella natira.*

*Lectura preferida:
differentia litteratura dil fatg.*

*Spisa e bubronda preferida:
truffels barsai cun caschiel, tomatas
e schambun ed ina Rivella freida.*

*Mia finamira persunala: schazegiar
mintga di – respectar ils concarstgauns –
esser sco ins ei e schar far l'aura.*

buca tralascar questas tematicas. Sper tut quei che capeta sil mund crescha era il mund digital ella scola. Era cheu preoccupa mei il diever dils mieds digitals. Igl ei per mei fetg impurtont da sensibilisar ils affons pil diever dallas medias socialas e da mussar ils prighels sco era las schanzas. Duvrar in mied digital ei buca mo «divertiment», mobein era in mied da lavur che porta a nus gronds avantatgs.

Sco dapertut ei ina buna collaboraziun enteifer il team da lavur d'impurtonza. Con essenzial eis ei per vus da luvrar en in aschi grond team sco quel dalla Scola populara Mustér?

Jeu sun vegnida gest suenter mia scolaziun a Mustér e hai rimnau cheu mias empremas experientschas sco scolasta. Per mei ei il team da scolast(a)s in grond sustegn. Cunzun all'entschatta ei il sustegn staus fetg impurtonts. Las portas ein adina aviartas tier mintgin. Sch'ins drova in cussegl ni agid ei adina zanza in'ureglia aviarta. Quei schazegiel jeu fetg. Naturalmein gaudel jeu era la bun'atmosfera en scola e dun bugen ina paterlada cun in ni l'auter. Quei dat in bien sentiment e lai era resentir pli semplas situaziuns nua ch'ins ei als cunfins.

Uniun da tscheiver Mustér

Il proxim fevrer vegn puspei fatg tscheiver cun in til tras il vitg

Per biars va ei buc senza tscheiver, auters san entscheiver nuot cun quella tradiziun – tuttina fuorma il tscheiver ina ferma petga ella cultura dil vitg da Mustér. Culla gasetta da tscheiver «La Sibla» e la «Dertgira nauscha» dat ei elements unics ch'ins anfla negliu aschia. Era il til da tscheiver e la sera el Center Fontauna s'audan tiel tscheiver a Mustér.

Entgins pli vegls habitonts san seregurdar ch'ei vegneva fatg era pli baul tscheiver, surtut ellas ustrias cun sault e musica. Era eis ei documentau ch'ei deva gia il 18avel tschentaner la Dertgira nauscha cun pliras figuras ch'han «gudiu» naven da 1984 ina renaschientscha cun Rico de Castelberg sco creader. El vala era sco iniziant dalla «Sibla».

Il tscheiver sco nus enconuschin oz ei «naschius» ils onns 1970. Giusep Flepp, numnaus Sep Madleina, ha entschiet a reparter oranschas e zuchers als affons che mavan costumai tras il vitg. 1976 ha el cun auters idealists sco Pius Bundi e Giusep Zazzi gia organisau in pign til. Quel mava naven dil Spar dad oz (Resgia) tochen avon scola. Tier l'occurrenza «Interbancario 1978» ha ei dau il til culs tamburs ed ina fiasta dil vitg culla participaziun dallas ustrias ed uniuns. Ed aschia ei gl'interess carschius onn per onn e 1982 ei l'idea per in'uniun da tscheiver naschida. 1984 ei quella vegnida fundada.

Dertgira nauscha sin plaz scola a Cons.

Uniun da tscheiver Mustér

Suprastonza

President: Gion-Duri Maissen
Actuar: Placi Flury
Cassiera: Natalia Manetsch

2023 – bia stat tuttina, auter semida

Ei dat 2023 puspei il til da tscheiver a Mustér. Las classas dalla scola – dapi 1983 dalla partida – muossan lur ideas cun ils bials costumes el cortegi dalla sonda. Sco ils davos onns dat ei ina medaglia da tscheiver. Il recav da quellas va pil material da zambergiar per las scolas e per las contribuziuns als carrs da tscheiver ed allas musicas. Cun cumprar la medaglia sustegn mintgin la tradiziun da tscheiver.

Da Gliendisdis-tscheiver vegn puspei organisau en halla Cons il suentermiezdi da divertiment pils affons. La gronda midada ei la «Dertgira nauscha». Quella occurrenza vegn – sin giavisch dallas musicas da tscheiver che han da sbatter culla munconza da commembras e commembers pil Gliendisdis-tscheiver – organisada gia il venderdis sera sin plaz scola. Gliendisdis-tscheiver sera svanescha denton buc diltut. Sch'ei dat fetg heiclis cass vegn l'uniun da tscheiver a tractar quels pér lu. En scadin cass sa Mustér selegrar era 2023 sin in bi tscheiver e clamar: «Viva il tscheiver!»

Il til da tscheiver 2023 a Mustér ha liug sonda, ils 18 da fevrer.

In viadi ella historia mundiala – ina nunemblideivla viseta a Minca

Sonda endamaun, ils 8 d'october 2022 ei il bus da «Christoffel Reisen Riein» partius cun 25 giuvenils, duas menadras e treis menaders viers Minca. Per in ni l'auter affon ei quei stau l'emprema ga d'esser persuls en vacanzas senza bab e mumma. La finamira dil camp ei da porscher als giuvenils experientschas culturalas, emprender da s'orientar e far diever dil traffic public en in marcau jester e nunenconuscent ed oravontut era d'interagir cun auters giuvenils. Nus havein astgau passentar in'jamna cun in program intensiv e divertent.

Entschiet havein nus cun ina catscha da zenslas, seme-gliant al giug renomau «Scotland Yard». Ina gruppa cun siu menader ei semessa silla fuigia. Las autras quarter gruppas han (cun distanza da temps) empruau da pigliar ils «fugitivs». Tuttas gruppas ein idas en differents direcziuns. Suentar exact duas uras eis ei reussiu ad ina gruppa da menar ils «fugitivs» en ina trapla ed ils «delinquent» ein stai pigliai. Cun quei exercezi han ils giuvenils saviu trenar da far diever dils trens locals a Minca e quei ha fucziunau tip top.

Ils ulteriurs dis havein nus fatg pliras fetg bialas excursiuns, turas da shopping tras il marcau, sco era ina viseta al Marcau da victualias. Denter auter havein nus visitau l'Allianz Arena (stadion da ballapei da CB Bayern München), il museum tecnic, il museum da BMW, il Stadion olympic e sin viadi anavos en Svizra per finir aunc il casti da Neuschwanstein, in dils numerus castials che retg Ludovic II ha schau construir.

Duront ils dis a Minca essan nus denton sepreparai sin duas investas fetg specialas. Cun ina guida atras il Center da documentaziun davart ils nazional-socialists havein nus survegniu investa profunda ella historia dall'emprema e secund'uiara mundiala. Ils giuvenils ein stai fetg interessai e han beinspert capiu tgei muntada che la historia, quella historia, ha insumma. Plinavon havein nus astgau far ina tura fetg bein menada atras il camp da concentraziun da Dachau. Aschi quiet fuva ei buca stedi duront quels dis. Plein respect eis ei vegniu tedlau e mirau, in mument che ha bein dau da patertgar ad in ni l'auter.

Nus havein astgau passentar in nundetg bi temps che vegn a restar en buna memoria e secapescha selegrein nus sil Camp Cadi 2023.

Honor per la Canorta Lumpazi

L'entschatta november ha la Canorta Lumpazi a Mustér survegniu il premi principal dalla Fundaziun Pestalozzi. El ei ei dotaus cun 20 000 francs ed ei vegnius surdaus uonn per la tschunavla ga. La Canorta Lumpazi dat ei dapi rodund diesch onns. Il mument survigilescha e tgira ella 63 affons. Igl interess per quella purschida ei aschi gronds che la canorta ha era ina gliesta da spetga. El menaschi che sesanfla el baghetg dalla Casatec SA ein nov personas engaschadas. Cordiala gratulaziun.

Impressiun dalla surdada dil premi.

Avon 50 onns

Niev posttenent a Mustér

(Comm.) Culla fin da matg 1973 seretrai posttenent Carli Baschnonga, havend cuntunschiu la vegliadetgna da pensiun. Sco siu successur ha la direziun circuitala da posta a Cuera elegiu **Gia-chen Filip Blumenthal da Surcasti**. Il niev posttenent da Mustér ei actualmeinschef dil survetsch a Cuera. Nossa cordiala gratulaziun.

Mustér

La vischnaunca da Mustér tscherca per igl atun 1973 in(a)

scolast(a) primar(a)

per la scola a Disla 1., 2., 3., 4. classa...

Annunzias ein d'inoltrar cun aschunscher ils attestats e mussaments necessaris entochen ils 30. 11. 1972 al

Cussegl da scola, Mustér — tel. 086 7 53 26

Gruppa 3

En quella gruppa regia buca gronda tensiun. Ils otg clubs participonts san ins parter en treis sutgruppas. Mustér e Trun ein claramein las fermas equipas. Domat a, Tavanasa, Sedrun ed Orion ein tenor puncts pli u meins ulivs e san decider il campinadi cun ina victoria encunter Mustér ni Trun. Sedrun ha fatg pulit progress dapi igl onn vargau. Schluein b e Maienfeld b ein mo statistis en quella gruppa. Quellas duas squodras han spiars paucs giugs cun pli pauc che diesch goals differenza. Per talas equipas fuss ei d'avantatg sch'ei vegness creau pil proxim campinadi ina gruppa da 5avla ligia. Quei plan vegn discussiunaus ell'uniun da ballapei.

1. Mustér	9	7	1	1	47:11	15
2. Trun	7	6	1	0	56:8	13
3. Domat a	8	3	3	2	32:13	9
4. Tavanasa	7	3	2	2	30:13	8
5. Sedrun	7	3	2	2	21:16	8
6. Orion	5	1	1	3	12:13	3
7. Schluein b	7	1	0	6	7:53	2
8. Maienfeld b	8	0	0	8	2:77	0

Il center dil vitg da Mustér avon rodund 50 onns. >

Societad da musica Mustér

Radunonza generala

La sonda, ils 4 da november 1972, ha la radunonza generala statutaria dalla societad da musica Mustér giu liug.

Punctualmeins il president, Battista Lutz beneventar ina sala fullanada, pertgei in e scadin ha priu temps e peda d'assistar a nossa seduta annuala. Cun slontsch e maun segir meina nies parsura la barca cargada bravameins cun tractandas a riva. Quei ei tuttavia buca adina schi sempel, cunzun cul stemprau smanatscha da volver entuorn la pintga navetta.

Dein nus oz in'egliada sin las retschas da nos musicants activs — ed anffond nus denter quels sinmeins 80% giuvens sut 27 onns — sche stuein nus verameins dir: La reguinada societad da musica sesanfla oz en in legrivel svilup ed en cumpleina fluriziun. Ei quei verameins in fatg che scapescha buca da sezez, oz en in temps schi burasclus e malruasseivel?

Aud'ins buca adina puspei la veglia canzun: Nossa giuventegna ha negin senn per idealissem, ella vul mo libertad ed ha mo tschaffen da schar crescher cavels liungs!

E tutina seditclaran gest quels giuvens prompts d'unfrir beinqual ura da lur temps liber e volver il dies allas caschuns da sedivertir che sepresentan oz tut a dubel. Ei descha en quei connex da far in compliment a nos giuvens musicants che vegnan sonda per sonda minuziusameins als exerchezis.

Ein oz verameins mo ils giuvens — cun excepziun d'in per buras commembers denter 30 e 40 — responsabels che quella bial'ierta musicala e culturala mondi buca a smerscha en nies temps razional da preschas? La risposta vi jeu buca prender ord bucca al lectur.

Sche la musica da Mustér ha pudiu surmuntar la critica situaziun avon ca. tschun onns, sch'ei

quei segir daventau mo cun luvrar. Aschia ein ils musicants era durant il bienni vargau buca vegni schangetai cun lavur. Jeu patratgel cheu vid la participaziun a fiastas ecclesiasticas e profanas sco era alla beinreussida fiasta d'uaul che ha pretendiu dils commembers grond sacrifici e perseveranza.

Era il far part dalla fiasta da musica a Samedan, sut capavia direziun da nies dirigent Felici Derman, ha purtau a nus arabagias e cumplein success; quei denton cun in minimum d'exerchezis ch'eran per ordinari en vesta ad ina tala occasiun stendi per il dubel.

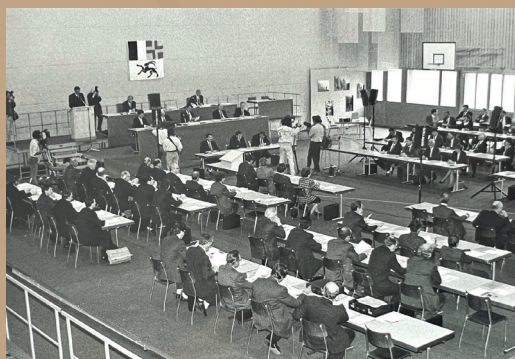
Ei fuss segirameins buca en uorden da traslaschar d'engraziar publicameins a nies instructor dils giuvens, Claudio Simonet. El presta buna ed exemplarica lavur el zuppau per nossa societad. Sonda per sonda instruescha el cun gronda pazienza ses discipels e futurs musicants. El ei quel che metta las petgas. Da quellas dependa il futur svilup da noss uniun. Puspei havein nus saviu «raccoltar» da sia frigeivla instruziun tschun oreifers commembers novs.

La tractanda «elecziuns», che pretendeva auters onns ina gronda part dil temps d'ina radunonza, ha uonn strusch dau caschun a pli grondas discussiuns. Il comité resta cumpleinameins sin posta. Ad el cun lur iniziativ president, sco era allas duas commissiuns da musica e da lavur, seigi engraziav da cor per la gronda lavur e stenta.

Era als commembers passivs ed auters benefactors che sustegnan adina puspei nus financialmeins cun prender part a nos arranchaments less jeu en num della societad da musica haver engraziav cordialmeins.

Cun in patratg ord il rapport dil president vi jeu concluder. «La musica ei biala, denton aunc pli bials ei il bien e saun spert da camerat, senz il qual negin uniun sa exister!».

R.C.

Avon 30 onns

Avon exactameins 30 onns — igl onn 1992 — ha il Cussegl grond salvau sia sessiun campestra a Mustér. Nossa foto muossa il parlament ella halla plurivalenta dil Center Fontauna.

Calender d'occurrenz

Mesjamna, 28 da december 2022

Allas 20.00 concert festiv cul dirigent Simon Camartin ella Sala Peter Kaiser dalla claustra da Mustér. Ei concertescha il L'viv National Philharmonic Orchestra of Ukraine e plirs solists. Prevendita Papetaria Libreria Andrea.

EVENTS mira era disentis-sedrun.ch

www.disentis-sedrun.ch/de/entdecken/veranstaltungen

Naschientschas e mortoris

NASCHIENTSCHAS

Leana Huonder, naschida ils 23 da settember 2022, feglia da Michaela ed Adrian Huonder

Maurus Venzin, naschius ils 11 d'october 2022, fegl dad Annina ed Ursin Venzin

Andrin Luis Manetsch, naschius ils 15 d'october 2022, fegl da Manuela e Christian Manetsch

Alessio Bass, naschius ils 25 d'october 2022, fegl da Riccarda e Roman Bass

Alfonso Fernandes Mestre, naschius igl 1. da november 2022, fegl da Inês Alexandra Guerreiro Fernandes Mestre ed Alex Martins Mestre

MORTORIS

Martin Pally, naschius ils 23 d'october 1925, morts ils 8 da settember 2022 (era annunziaus enta Medel)

Rosa Antonia Flepp-Flepp, naschida ils 26 da december 1925, morta ils 22 da settember 2022 (da Medel)

Fritz Bach-Sacchi, naschius ils 7 da mars 1932, morts ils 22 da settember 2022

Reto Anton Schnoz-Demont, naschius ils 19 da zercladur 1945, morts ils 26 da settember 2022

Clemens Maria Tomaschett, naschius ils 8 d'avrel 1954, morts ils 3 d'october 2022

Paul Martin Bearth, naschius ils 9 da december 1934, morts ils 9 da november 2022 (era annunziaus enta Medel)

Sep (Joseph) Wetter, naschius ils 10 da settember 1938, morts ils 15 da november 2022

Nos giubilar

La vischnaunca ha saviu gratular a plirs giubilar sin natalezis rodunds en aulta vegliadetgna.

Julia Fry-Desax,
25 d'uost 2022,
100 onns

Franzisca Monn-Maissen,
31 d'uost 2022,
95 onns

Moritz Arpagaus,
9 da settember 2022,
95 onns

Serafina Sialm-Pally,
12 da settember 2022,
90 onns

Tresa Flepp Venzin,
16 da settember 2022,
90 onns

Lissa Decurtins-Huonder,
24 da settember 2022,
90 onns

Administraziun communal

Via Cons 2
Caum postal 57
7180 Disentis/Mustér

T 081 920 36 36
admin@disentis.ch
www.disentis.ch